

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/42185>

Please be advised that this information was generated on 2019-11-14 and may be subject to change.

Een lastige combinatie van rollen

door Carla van Baalen – 08/04/06, 00:00

Nu Verdonk en Rutte om het VVD-lijsttrekkerschap strijden, dreigt het gevaar dat zij zich profileren met ideeën die ingaan tegen het kabinetsbeleid.

Bij het stellen van zijn kandidatuur voor het lijsttrekkerschap van de VVD, begin maart, zei Mark Rutte dat hij zal terugkeren naar de Tweede Kamer als hij ook werkelijk lijsttrekker wordt. Hij gaat dan de VVD-fractie leiden en vanuit die hoedanigheid de campagne aanvoeren voor de Tweede-Kamerverkiezingen van mei 2007.

Rutte, nu staatssecretaris op het ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschappen, kán ook terugkeren naar de Kamer omdat hij bij de vorige verkiezingen, januari 2003, tot lid daarvan is gekozen.

Rita Verdonk, sinds dinsdag jongstleden ook beschikbaar als lijsttrekker, kan deze stap naar de Tweede Kamer niet maken. Zij is immers nooit gekozen tot volksvertegenwoordiger. Zij bekleedde een andere functie toen zij tot het ambt van minister werd geroepen. Mocht zij door de VVD-leden worden uitverkoren -van 10 tot en met 24 mei kunnen VVD-leden hun stem uitbrengen- dan zal zij behalve campagnevoeren ook al haar taken als minister moeten blijven vervullen.

Is dit een probleem? Kan een minister wiens taak het is het landsbelang te dienen tegelijkertijd de rol vervullen van lijsttrekker wiens taak het juist is het partijbelang vóór alles te laten gaan?

Gelet op de parlementaire geschiedenis kan het. Immers, vele malen eerder werden in de boezem van één persoon deze twee taken verenigd. Willem Drees was én lijsttrekker van de PvdA én minister-president, in 1952 en 1956. Voor zijn partijgenoten Joop den Uyl en Wim Kok gold mutatis mutandis hetzelfde: minister-president Den Uyl was lijsttrekker in 1977 en Kok was tegelijkertijd lijst-aanvoerder en respectievelijk minister van Financiën (1994) en minister-president (1998).

Andere voorbeelden van andere partijen: Hans Wiegel (minister van binnenlandse zaken en VVD-lijsttrekker in 1981), Jan Terlouw (minister van economische zaken en D66-lijsttrekker in 1982) en Ruud Lubbers (minister-president en CDA-lijsttrekker in 1986 en 1989).

De combinatie was echter nooit onomstreden. De KVP had daarom de gewoonte lijsttrekkers uit de Kamer te kiezen (niet uit het kabinet) en ze daarin ook weer te laten plaatsnemen. Deze partij, één van de voorlopers van het CDA, schoof altijd andere partijprominenten naar voren als zij de minister-president mocht leveren, bijvoorbeeld Jan de Quay in 1959 en Piet de Jong in 1967.

Ook VVD-lijsttrekker Frits Bolkestein besloot in 1994 in de Kamer te blijven en geen minister te worden en in 2003 schoof Wouter Bos de Amsterdamse burgemeester Job Cohen naar voren als kandidaat-minister-president.

Over het algemeen wordt het zuiver gevonden om de partijleider in de Kamer te hebben maar in de praktijk zit de leider (partijleider c.q. lijsttrekker) dikwijls in het kabinet.

Terug naar de huidige situatie. Want er is wel degelijk iets nieuws aan de hand. Ten eerste is het bij de VVD nooit eerder voorgekomen dat de leden de leider mogen kiezen, uit kandidaten die daartoe in de openbaarheid de degens kruisen. Dat is wel eerder gebeurd bij andere partijen, zoals de PvdA; in de herfst van 2002 streden onder anderen Wouter Bos en Jeltje van Nieuwenhoven om de eer. Ten tweede is het überhaupt nooit voorgekomen, in geen enkele partij, dat twee bewindspersonen met elkaar om de uitverkiezing strijden.

En ten derde is opmerkelijk dat een en ander plaatsvindt meer dan een jaar voor de verkiezingen. Wat dat betekent laat zich raden. De komende zes weken, tot het moment waarop duidelijk wordt wie de winnaar is, Rutte of Verdonk (dat Jelleke Veenendaal als eerste eindigt is niet waarschijnlijk), gaat Nederland een voorproefje

krijgen van de strijd om verkiezingen die pas in mei 2007 zullen plaatsvinden. Dit is op zijn zachtst gezegd enigszins verwarrend.

Verder zullen de portefeuilles van hoger onderwijs en vreemdelingenzaken & integratie even wat minder aandacht krijgen (hun beheerders zijn op campagne). En tenslotte is de kans groot dat beide bewindspersonen zich gaan profileren op zaken die lijnrecht indruisen tegen het huidige kabinetsbeleid. Drie maanden voordat nieuwe verkiezingen plaatsvinden is dat nauwelijks een probleem, zo gaat dat nu eenmaal altijd, en bovendien voeren dan ook alle andere partijen campagne -maar meer dan een jaar van te voren? Deze combinatie van rollen, van minister c.q. staatssecretaris met die van kandidaat-lijsttrekker, schijnt mij derhalve een weinig gelukkige toe.